

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT MONITORINGINING BAJARILISHI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

To'xtayeva Go'zal Ilhom qizi

TISU magistranti

Annotatsiya: Maqolada tijorat banklarida kredit monitoringining mazmun-mohiyati, uning bank faoliyatidagi roli va ahamiyati yoritilgan. Kredit monitoringi bankning kredit portfeli sifatini oshirish, kredit xavfini kamaytirish va qarzdorlarning moliyaviy barqarorligini nazorat qilish vositasi sifatida tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Tijorat banklari, kredit monitoringi, kredit xavfi, kredit portfeli, zamonaviy texnologiyalar, axborot tizimlari, monitoring jarayoni, avtomatlashtirish, moliyaviy barqarorlik, bank faoliyati.

Hozirgi kunda tijorat banklarining barqaror rivojlanishi va muvaffaqiyatli faoliyati ko'p jihatdan kredit operatsiyalarining samarali tashkil etilishiga va ular bo'yicha monitoring jarayonining sifatiga bog'liq. Kredit monitoringi bank faoliyatining ajralmas qismi bo'lib, u kredit portfeli holatini nazorat qilish, kredit xavfini baholash va uni boshqarish, shuningdek, qarzdorlarning moliyaviy holatini muntazam kuzatib borishni ta'minlaydi.

Amaliyotda, ko'plab tijorat banklarida kredit monitoringi tizimida samaradorlikni ta'minlashga to'siq bo'ladigan bir qator muammolar mavjud. Ushbu muammolar ichiga kredit bo'yicha ma'lumotlarning yetarli darajada tahlil qilinmasligi, zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning sustligi va monitoring jarayonidagi inson omiliga bog'liqlik kiradi.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi tijorat banklarida kredit monitoringini tashkil etishning hozirgi holatini o'rganish va uni takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdir. Maqolada kredit monitoringining ahamiyati, uni avtomatlashtirish zarurati va zamonaviy texnologiyalarning ushbu jarayondagi o'zni batafsil ko'rib chiqiladi.

Tijorat banklarida kredit monitoringining bajarilishi va uni takomillashtirish yo'llari

Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligi va muvaffaqiyatli faoliyati ko'p jihatdan kredit operatsiyalarini samarali tashkil qilishga bog'liq. Kredit faoliyati bankning asosiy daromad manbai bo'lib, shu bilan birga, eng yuqori xavf darajasiga ega sohasi hisoblanadi. Shuning uchun kredit operatsiyalarining monitoringini to'g'ri yo'lga qo'yish bankning umumiy faoliyatini samarali boshqarishda muhim o'rin tutadi.

Kredit monitoringi tijorat banklariga kredit xavfini boshqarish, qarzdorlarning moliyaviy barqarorligini kuzatish, kredit portfeli sifatini oshirish va noxush

moliyaviy oqibatlarining oldini olishda yordam beradi. Biroq amaliyotda ko‘plab tijorat banklari kredit monitoringi tizimida turli qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Ushbu tadqiqot kredit monitoringining mavjud holatini o‘rganish, uni takomillashtirishning asosiy yo‘nalishlarini belgilash va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish imkoniyatlarini tahlil qilishga qaratilgan.

Kredit monitoringining mazmuni va ahamiyati. Kredit monitoringi — bu tijorat banklari tomonidan kredit berilgandan keyin amalga oshiriladigan, kreditning qaytarilishi va qarzdorlarning moliyaviy holatini kuzatib borishni ta'minlaydigan uzluksiz jarayon. Kredit monitoringining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- Kredit portfeli sifatini tahlil qilish va nazorat qilish.
- Qarzdorlarning moliyaviy holatini muntazam baholash.
- Kredit xavfini aniqlash va minimallashtirish bo‘yicha choralar ko‘rish.
- Kredit resurslarining maqsadli foydalanilishini nazorat qilish.

Kredit monitoringi tizimining samarali tashkil etilishi bankning likvidligini, daromadlilikini oshirish va kredit xavfini minimallashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Kredit monitoringi jarayonidagi muammolar. Amaliyotda kredit monitoringi jarayonida bir qator muammolar mavjud bo‘lib, ular bank faoliyatining samaradorligini pasaytiradi. Eng asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

Ma'lumotlarni yetarlicha tahlil qilmaslik: Kredit monitoringida qarzdorlarning moliyaviy holatini to‘liq va aniq tahlil qilishda kamchiliklar mavjud. Bu, ko‘pincha, ma'lumotlarning yetarli bo‘lmaganligi yoki ular ustidan to‘liq nazorat o‘rnatilmaganligi bilan bog‘liq.

Texnologik vositalarning cheklanganligi: Monitoring jarayonida zamonaviy texnologiyalar va axborot tizimlari yetarlicha ishlatilmayapti. Natijada, jarayonni avtomatlashtirish va operativlikni ta'minlash imkoniyatlari cheklanadi.

Inson omiliga bog‘liqlik: Ko‘plab hollarda monitoring jarayoni inson xatoliklari va subyektiv qarorlar qabul qilinishiga bog‘liq bo‘lib, bu kredit xavfini oshiradi.

Malakali xodimlar yetishmovchiligi: Monitoring jarayonini amalga oshiruvchi xodimlarning malakasi va tajribasi yetarli darajada emasligi kredit portfeli sifatiga salbiy ta'sir ko‘rsatadi.

Kredit monitoringini takomillashtirish yo‘llari. Kredit monitoringining samaradorligini oshirish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish tavsiya etiladi:

Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish. Axborot tizimlari: Kredit monitoringini avtomatlashtirish uchun maxsus dasturiy ta'minotlarni joriy etish, masalan, qarzdorlarning moliyaviy holatini real vaqtda kuzatish imkonini beradigan tizimlar yaratish zarur.

Sun'iy intellekt: Kredit xavfini baholashda sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) tahlilidan foydalanish.

Kadrlar malakasini oshirish. Kredit monitoringi jarayonida ishlaydigan xodimlarning bilim va ko'nikmalarini oshirish maqsadida muntazam ravishda trening va malaka oshirish kurslarini tashkil etish kerak.

Bank siyosatini qayta ko'rib chiqish. Monitoring tizimining samaradorligini oshirish uchun bank ichki siyosati va qoidalarini qayta ko'rib chiqish zarur. Bu, xususan, qarzdorlar bilan ishlashda shaffoflikni ta'minlash va risklarni boshqarish strategiyasini yaxshilashni o'z ichiga oladi.

Kredit portfelini diversifikatsiya qilish. Kredit xavfini kamaytirish uchun turli sohalar va mijozlar guruhlari o'rtasida kreditlarni taqsimlash orqali portfelni diversifikatsiya qilish kerak.

Kutilayotgan natijalar. Kredit monitoringi tizimini takomillashtirish natijasida quyidagi natijalarga erishish mumkin:

- Kredit xavfining sezilarli darajada kamayishi.
- Kredit portfelining umumiy sifat ko'rsatkichlarining oshishi.
- Bankning likvidligi va rentabelligini yaxshilash.
- Bank mijozlari bilan o'zaro ishonchli munosabatlarning shakllanishi.

Xulosa

Kredit monitoringi tijorat banklari uchun strategik ahamiyatga ega jarayon bo'lib, uning samaradorligi bankning moliyaviy barqarorligi va raqobatbardoshligiga bevosita ta'sir qiladi. Monitoring jarayonini takomillashtirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, xodimlarning malakasini oshirish va ichki siyosatni qayta ko'rib chiqish zarur. Ushbu tadbirlar banklarning kredit xavfini minimallashtirish va kredit portfeli sifatini oshirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 30.04.2023 yil
2. "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"
O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 05.11.2019 yildagi O'RQ-580-son
3. "Markaziy bank to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 11.11.2019 yildagi O'RQ-582-son